
Právo dělá impérium. Máme soudy, ale nemáme spravedlnost. Prof. Robert Badinter o Evropě na půl cesty

Právo dělá impérium. Máme soudy, ale nemáme spravedlnost. Prof. Robert Badinter o Evropě na půl cesty

V doprovodu velvyslance Francouzské republiky v ČR Jeho Excellence Charlese Friese poctil ve čtvrtek 23. dubna 2009 Univerzitu Karlovu svou návštěvou Robert Badinter, bývalý ministr spravedlnosti Francie. Za českou stranu byl jeho protějškem veřejný ochránce lidských práv, ombudsman JUDr. Otakar Motejl. Na půdě UK hosty přivítali rektor univerzity prof. Václav Hampl, prorektor Stanislav Štech a děkan Právnické fakulty UK prof. Aleš Gerloch. Důvodem návštěvy Roberta Badintera byla přednáška na téma "Evropský právní prostor," která se uskutečnila na pozvání Asociace Masaryk v 18.00 hodin ve Vlasteneckém sále Karolína jako další část z cyklu besed projektu Evropské diskusní fórum.

zleva: prof. Aleš Gerloch, děkan Právnické fakulty UK, prof. Robert Badinter, prof. PhDr. Stanislav Štech, CSc., prorektor UK pro rozvoj, JUDr. Otakar Motejl, ombudsman, Jan Šamánek, vrchní ředitel podsekcce mezinárodněprávní Ministerstva spravedlnosti ČR

Roberta Badintera a Otakara Motejla pojí dlouholeté profesionální i lidské přátelství. „Je to už dvacet let, co se s Otakarem Motejlem setkáváme na půdě Asociace Masaryk, kterou jsme oba zakládali,“ zahájil s úsměvem svou přednášku prof. Badinter, „a hrajeme takovou hru, kdo na toho druhého řekne více pochvalných slov... Ale jsem tu od toho, abych hovořil na téma Evropský právní prostor – já bych svou úvahu nazval spíše Cestou k evropské justici.“ A krok za krokem začal definovat, co znamená právní prostor Evropy.

Evropská kultura a evropská civilizace se podle prof. Badintera opírá o tři základní pilíře – náboženství (tedy křesťanství), antickou filozofii a římské právo. A zejména římské právo přispělo ke konstituování evropské civilizace více než jiné. Už od dob středověku cestovali univerzitní profesori po celé Evropě, jejich dorozumivacím jazykem byla latina a Evropa tak prožívala zděděnou právní kulturu a těžila z ní. „Připomínám to proto,“ řekl prof. Badinter, „že jsem přesvědčen o axiomu,

že právo dělá impérium. Díky němu máme kontinuální legislativu a státy Evropské unie tak vytvořily unikátní právní prostor, který neexistuje jinde ve světě a který zajišťuje základní práva a svobody svých občanů. Z vlastní svobodné vůle a demokratickou cestou jej vytvořila Evropa, která sama zažila ve své minulosti krvavá a tragická období, ale Štrasburk, Lucemburk, smlouva z Nice nebo Lisabonská smlouva to je bezprecedentní úspěch, na který můžeme být právem hrdí.“

V současné době jsme podle prof. Badintera svědky pozoruhodného stavu, kdy evropské právo narůstá, kdy „máme soudy, ale nemáme spravedlnost.“ Zmínil také právo jako katalyzátor určitých procesů. „Spravedlnost objevila skryté konflikty při budování EU a její integrace. Není zde vybudovaná síť struktur, které by se mohly seskupovat, aby vytvořily nejvyšší soudní dvůr, protože neexistuje evropský federální stát. Máme EU svrchovaných států a justice je záležitostí vnitrostátní. Jsem bytostně přesvědčen,“ zdůraznil Robert Badinter, „že cesta kupředu vede skrze federalizaci Evropy. Je nutné překonat suverenitu práva jednotlivých států, protože ta negativně ovlivňuje a poškozuje praktický výkon práva. Vždyť justice neexistuje jen sama o sobě a pro sebe, ale musí reagovat na potřeby občanů a na samotný vývoj evropského prostoru. A tak si myslím, že to, čemu já říkám evropská justice, přijde samo. Bude totiž víc a víc přibývat přeshraničních sporů – sňatky, určení otcovství, rozvody, celá sféra obchodu, kdy bankrot velké firmy v Německu bude mít důsledky v celé Evropě, a zejména bych kladl důraz na trestní právo, boj proti kriminalitě, organizovanému zločinu, terorismu a korupci. Různé legislativy suverénních států dávají výhody zločincům a zločinu, který je mezinárodní povahy, a brání tak výkonu spravedlnosti. Je nutné provést a posilovat harmonizaci práva v celé EU – jeho jádrem je vzájemné uznávání rozsudků učiněných v jiném státě bez dalšího přezkoumání. Velkým pokrokem v tomto smyslu a účinnou zbraní proti terorismu a zločinu je evropský zatykač.“

Co podle prof. Badintera evropská justice potřebuje nejvíc? „Pokrok v evropském myšlení,“ odpovídá jednoznačně. „K evropské justici se budeme tak jako tak stále více přibližovat, je to nutnost, ale přijetí Lisabonské smlouvy spolupráci zrychlí. Předpokladem takové spolupráce je především důvěra jedněch v druhé – to je základní předpoklad evropské integrace: důvěřovat principům, zásadám, na kterých stojí hodnoty evropské civilizace, a důvěřovat právníkům, protože justice nejsou jen budovy a sbírky zákonů. Jsou to také právníci, muži a ženy, a je nutné vymáhat jejich důvěryhodnost a bezúhonnost.“

Sympatickým rysem přednášky Roberta Badintera byla nejen jeho schopnost nadchnout se pro velké ideje a vize společné Evropy, ale na základě rozpoznání probíhajících pozitivních i rizikových procesů současnosti mít tu odvahu nastínit praktické kroky k uvedení těchto idejí do praxe, což je vlastnost, která velkým vizionářům zpravidla chybí.

„Cesta, kterou vytvořili velcí Evropané minulosti, je stále stejná,“ řekl v závěru své přednášky prof. Badinter. „EU je spojena společným osudem a její budování je naším velkým úkolem. Aby se to dařilo, nemusíme ji budovat ve všech 27 státech najednou a ve všech oblastech – stačí, budeme-li postupovat krok za krokem. Schengenský prostor nebo jednotná měna euro jsou příklady takových postupných úspěchů, které také musely ve svých začátcích překonávat nedůvěru jednotlivých států v účinnost společného právního a měnového systému Evropy, ale osvědčily se a důvěru, která je nezbytným předpokladem, nakonec získaly.“

* * *

Advokát a státník Robert Badinter patří ve Francii mezi nejrespektovanější morální autority. Byl tím ministrem spravedlnosti, který ve Francii zrušil trest smrti a zavedl mnoho zákonů upevňujících svobodu. Předsedal Ústavní radě a v současné době je senátorem. Společně s Otakarem Motejlem předsedá Asociaci Masaryk určené k posílení francouzsko-českých výměn v oblasti práva a soudnictví.

(Marie Kohoutová)